



Tıpta Uzmanlık Sınavı'nda Histoloji ve Embriyoloji Branşının Seçimini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi

Evaluation of Factors Affecting the Selection of Histology and Embryology in the Medical Specialization Examination

● Dilan ÇETİNAVCI¹, ● Elif Nur KOÇAK², ● Servet YÜCE³, ● Hülya ELBE⁴

¹Muğla Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezi, Histoloji ve Embriyoloji, Muğla, Türkiye

²T.C Sağlık Bakanlığı, İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, Sultangazi İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

³T.C Sağlık Bakanlığı, Şırnak İl Sağlık Müdürlüğü, Şırnak, Türkiye

⁴Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi, Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı, Muğla, Türkiye

ÖZ

Amaç: Tıpta uzmanlık tercih süreci, doğrudan ve dolaylı birçok değişkeni barındıran karmaşık ve dinamik bir süreçtir. Hekimlerin uzmanlık alan tercihlerini etkileyen faktörlerin araştırılması, bu eğitim ve öğretimi planlayanlar ve gelecekte uzmanlık alan tercihi yapacak olan hekimler için önem taşımaktadır. Bu çalışmada, tıpta uzmanlıkta Histoloji ve Embriyolojinin seçimini etkileyen faktörlerin öneminin tanımlanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı, kesitsel tipteki bu çalışmada, Histoloji ve Embriyoloji alanında uzmanlık eğitimi alan araştırma görevlilerine ve uzman hekimlere anket uygulandı. Toplam 108 katılımcı çalışmaya dahil edilerek, elde edilen verilerin istatistiksel analizi Statistical Package for the Social Sciences programı versiyon 22.0 ile yapıldı.

Bulgular: Çalışmaya dahil edilen 108 katılımcının ortalama yaşı 35±9 yıl idi ve %64,8'i evliydi. Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlerin bu branşı seçmesini etkileyen faktörler incelendiğinde; %52,8 ile "kendine vakit ayırabilme", %48,10 ile nöbet sayısı/yoğunluğu, %46,30 hasta yoğunluğu, %41,7 ile icap sayısı, %38,9 ile şiddete maruz kalma ihtimali olduğu bulundu. Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlerin %38,89'u yurt dışında çalışmayı düşünüyor, %50'si bu branştan istifa etmeyi düşünmekteydi. Mobbinge maruziyetin, istifa düşüncesini artırdığı görüldü.

Sonuç: Histoloji ve Embriyoloji branşını seçme düşüncesi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlerin iş ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, ekonomik anlamda düzenlemeler yapılması ve mobbing ve tükenmişliğin önüne geçmek için önlemler alınması oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Tıpta uzmanlık, kariyer seçimi, histoloji, embriyoloji

ABSTRACT

Aim: The medical specialty preference process is a complex and dynamic process that includes many direct and indirect variables. Investigating the factors that affect physicians' specialization preferences is important for physicians who will choose their specialty in the future. We aimed to define the importance of the factors affecting the selection of Histology and Embryology in medical specialization.

Materials and Methods: In this descriptive, cross-sectional study, a questionnaire was applied to residents and specialist physicians in Histology and Embryology. A total of 108 participants were included in the study, and the statistical analysis of the obtained data was done with Statistical Package for the Social Sciences program version 22.0.

Results: The mean age was 35±9 years and 64.8% were married. The most effective factors in choosing Histology and Embryology were determined as ability to take time for themselves (52.8%), night shift number/intensity (48.10%), patient intensity (46.30%), number of on-call duty (41.7%), and less probability of exposure to violence (38.9%), respectively. 38.89% of the physicians were considering working abroad, 50% of them thought of resigning from this branch. Exposure to mobbing was found to increase the thought of resignation. The current professional title and gender affected the idea of working abroad.

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Dr. Dilan ÇETİNAVCI, Muğla Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezi, Histoloji ve Embriyoloji, Muğla, Türkiye

Tel.: +90 531 352 45 66 **E-posta:** drdilancetinavci@hotmail.com **ORCID ID:** orcid.org/0000-0002-4148-7711

Geliş tarihi/Received: 29.06.2022 **Kabul tarihi/Accepted:** 13.09.2022

Conclusion: The thought of choosing the branch of Histology and Embryology is influenced by various factors. It is essential to improve the working conditions, to make economic arrangements, and to take measures to prevent mobbing and burnout of physicians working in the field of Histology and Embryology.

Keywords: Specialization in medicine, career choice, histology, embryology

GİRİŞ

Hekimlik disiplin, teorik bilgi, beceri, yetenek ve dikkat gerektiren kritik öneme sahip mesleklerden biridir^{1,2}. Hekimlik mesleğine ilişkin yasal dayanak 1928/1219 Tababet ve Şuabatı Sanatların Tarzı İcrasına Dair Kanun'da "Türkiye'de icrayı tababet için bu kanunda gösterilen vasıfları haiz olanlar umumi surette hastalıkları tedavi hakkını haizdirler. Ancak herhangi bir şubei tababette müstemirren mütehassıs olmak ve o unvanı ilan edebilmek için Türkiye Tıp Fakültesinden veya Sıhhiye Vekaletince kabul ve ilan edilecek müessesattan verilmiş ve yahut ecnebi memleketlerin maruf bir hastane veya laboratuvarından verilip Türkiye Tıp Fakültesince tasdik edilmiş bir ihtisas vesikasını haiz olmalıdır." şeklinde 8. maddede açıklanmıştır. Aynı kanunun 1. maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti dahilinde tababet icra ve her hangi surette olursa olsun hasta tedavi edebilmek için tıp fakültesinden diploma sahibi olmak şarttır." hükmü konularak yalnızca tıp fakültesini bitirdikten sonra "hekim" unvanına sahip oldukları ve bu durumda tedavi etme hakkı elde edebileceği belirtilmektedir³. Profesyonelliğin temel özellikleri; teorik bilgiye sahip olma, teorik bilgileri pratikte de kullanma, toplumun değerleri ile bağlantı, eğitim, etik kurallar, hesap verilebilirlik, fedakarlık, mükemmellik, dürüstlük, onur ve başkalarına saygı olarak sıralanmaktadır^{4,5}.

Tıpta uzmanlık eğitimi çoklu paydaşların katılımı ile oluşturulan ve sürdürülen bir yapıya sahiptir. Bu eğitim yapısında uzmanlık eğitimi alan öğrenciler, öğretim üyeleri, uzmanlık eğitimi verilen üniversite ve eğitim araştırma hastaneleri, eğitimin altyapısını düzenleyen Tıpta Uzmanlık Kurulu ve Sağlık Bakanlığı gibi birçok paydaş bulunmaktadır. Bu eğitim süreci hem hizmet sunum boyutu hem de sağlık hizmeti sunum boyutuna sahip önemli bir süreçtir⁶. Tıpta uzmanlık eğitiminin ana amacı, toplumun ihtiyacı olan uzman hekimleri yetiştirmek ve bu hekimlerin uzmanlık eğitim aldığı alanda yetkinliğini artırarak sağlık hizmeti sunmasını sağlamaktır. Türkiye'de uzmanlık eğitimi alabilmek için Tıpta Uzmanlık Sınavı'na (TUS) girip belirli bir düzeyde puan aldıktan sonra tercih yapmak ve ilgili bölümde eğitim kazanmaya hak kazanmak gerekmektedir. Bu eğitimi hem devlet hem vakıf üniversite hastaneleri ile eğitim araştırma hastaneleri örgün eğitim olarak yürütmektedirler⁷. TUS, Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavları Hakkında Yönetmelik ve Yükseköğretim Yürütme Kurulunun 25.12.1986 tarih ve 86.50.1164 sayılı kararına, Sağlık Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu arasında ve Genelkurmay Başkanlığı ile Yükseköğretim Kurulu arasında imzalanan protokollere göre Öğrenci Seçme

ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından ilk defa 1987 yılının Eylül ayında yapılmıştır⁸. İlk uygulandığı seneden itibaren kesintisiz bir şekilde 35 senedir uygulanan TUS, senede iki defa ÖSYM tarafından çoktan seçmeli test usulü ile uygulanmakta, sınav sonrası alınan puanlara göre eğitim görülecek merkez ve branş yine ÖSYM tarafından adayların tercihiyle göre merkezi sistemle belirlenmektedir.

Yunancada zar ya da doku anlamına gelen "*histo*" ve bilim anlamına gelen "*logos*" kelimelerinden türetilmiş, dokunun en önemli yapıtaşı olan hücre birimlerini ve bu hücrelerin değişik dokulardaki özelliklerini, vücut dokularını ve bu dokuların organları oluşturacak şekilde nasıl düzenlendiğini inceleyen ve Türkçede doku bilimi olarak adlandırdığımız bilime histoloji denmektedir⁹. Histoloji bilimi; normal hücre, doku ve organların mikroskobik olarak incelenmesi ve öğretilmesi yoluyla hücre ve doku düzeyinde gerçekleşen işlevleri konu alan bir branş olup; fizyolojiye ve patolojiye temel oluşturması sebebiyle tıp eğitimi ve öğretimi içerisinde önemli bir konuma sahiptir¹⁰.

Embriyoloji kelime anlamı olarak embriyoyu inceleyen bilim dalı anlamına gelse de bu terim prenatal gelişimi, yani hem embriyo hem fetüs gelişimini ifade etmektedir¹¹. Fertilizasyondan doğuma kadar olan süreçteki tüm gelişim olayları embriyolojinin konusunu oluşturur. İnsan embriyolojisi, spermin oositi döllemesiyle oluşan zigottan farklı hücre, doku ve organların gelişimini ve işlev kazanmasını, anormal gelişiminin altında yatan nedenleri araştırır. Çeşitli patolojik olguların ve hastalıkların kökenlerini açıklığa kavuşturması sebebiyle anatomi, histoloji, fizyoloji, genetik ve patoloji ile yakın ilişki içinde olduğu gibi, kadın hastalıkları ve doğum, pediatri, pediatrik cerrahi, teratoloji, plastik ve rekonstrüktif cerrahi klinik uygulamaları için de yol gösterici olabilmektedir. Ayrıca infertilite tedavisinde uygulanan "Üremeye Yardımcı Teknikler" embriyoloji biliminin laboratuvar uygulama alanıdır^{12,13}.

Tıpta Uzmanlık Kurulu Müfredat Oluşturma ve Standart Belirleme Sistemi'nin Histoloji ve Embriyoloji Uzmanlık Eğitimi Çekirdek Müfredatı'nda belirttiği kariyer olasılıklarında "Histoloji ve Embriyoloji uzmanları üniversitelerde öğretim elemanı olarak istihdam edilmenin yanı sıra, yasal düzenlemeler çerçevesinde, üremeye yardımcı teknik laboratuvarlarında, androloji laboratuvarlarında embriyolog olarak görev alır. Kök hücre merkezlerinde, hücre tedavilerinde, kordon kanı bankacılığında, biyomühendislik alanında, araştırma ve tedavi amaçlı yapay organların yapılmasında görev üstlenirler, gelişimsel anomaliler ile ilgili olarak klinik tanı ve araştırma

Tablo 1. Anket soruları

Cinsiyetiniz?					
Yaşınız?					
Bölümü seçtiğinizde yaşıınız?					
Doğum yeriniz?					
Histoloji ve Embriyoloji haricinde bir uzmanlığa sahip misiniz?					
Histoloji ve Embriyoloji haricinde bir uzmanlığa sahipseniz, bu branş nedir?					
Başka bir alanda asistanlık yaptınız mı?					
Başka bir alanda asistanlık yaptıysanız, hangi branş/branşlar idi? Ne kadar sürdü?					
Medeni durumunuz nedir?					
Bölümü kazandığınızda medeni durumunuz neydi?					
Bölümü kazandığınızda çocuğunuz var mıydı?					
Bölümü kazandıktan sonra çocuğunuz oldu mu?					
Bölümü kazandıktan sonra çocuğunuz olduysa, asistanlık esnasında mı yoksa uzmanlığı aldıktan sonra mı?					
Hangi tıp fakültesinden mezun oldunuz (lisans)? Mezuniyet yılı?					
Uzmanlığınız nereden aldınız? Yılı nedir?					
Pratisyen hekimlik yaptınız mı?					
Pratisyen hekim olarak çalıştıysanız, ne kadar süre görev yaptınız?					
Pratisyen hekimlik yaptıysanız hangi birimde yaptınız? (birden fazla seçilebilir)					
Güncel mesleki unvanınız?					
Akademisyenlik düşünüyor musunuz?					
Mesleğinizi yurt dışında yapmayı düşünüyor musunuz?					
TUS'ta branş olarak Histoloji ve Embriyoloji branşı ilk tercihiniz miydi?					
TUS'ta branş olarak Histoloji ve Embriyoloji branşı ilk tercihiniz değilse, ilk tercihiniz hangi branştı?					
Bu uzmanlık alanını seçmenize aşağıdaki faktörlerin ne derecede etki ettiğini belirtiniz (1: hiç etkilemedi, 5: çok etkiledi)					
[Bölümü sevmek]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[TUS puanı]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Bölümün toplumdaki saygınlığı]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Kişisel yetenek ve ilgi]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Konu hakkında bilgisi olan kişilerin tavsiyeleri]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Mesleki tatmin imkanı]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Akademik ilerleme/araştırma yapabilme olanağı]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Ekonomik getirisi]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Hasta yoğunluğu]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Bölümün getirdiği iş yükü veya stres]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Bölümün risk/sorumluluk/malpraktis düzeyi]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Kıdemler arası iletişim]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Şiddete maruz kalma ihtimali]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Şehir merkezlerine/büyük şehirlere atanma ihtimali]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Asistanlık süresinin uzunluğu]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Çalışma saatlerinin düzeni]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Nöbet sayısı/yoğunluğu]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Kendine vakit ayırabilme imkanı]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[İcap sayısı]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi

[Acil hizmet vermek gerekmesi]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Performans sistemi]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Pratisyen hekim kalmamak için uzmanlık seçmek]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Ekip işi olan branşların tercihi]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Fiziksel güç gerektirip gerektirmemesi]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Üst düzey teknoloji kullanımının mümkün olması]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Asistanlık eğitiminin rahat olması]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Bölümü kazanınca yeniden TUS'a hazırlanma ihtimali mümkün olması]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Cinsiyetimin bölüme uygun olması]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
[Uygulanan tedaviler ile infertil hastaların fayda görebilmesi ihtimali]	Hiç etkilemedi	Etkilemedi	Kararsızım	Etkiledi	Çok etkiledi
Asistanlığınız veya uzmanlığınız süresince istifa etmeyi düşündünüz mü?					
Asistanlığınız veya uzmanlığınız süresince istifa etmeyi düşündüyseniz, sizi buna zorlayan sebep nedir? (birden fazla seçilebilir)					
Branşınızda araştırma görevlisi veya uzman doktor iken mobbinge maruz kaldınız mı?					
Branşınızda araştırma görevlisi veya uzman doktor iken mobbinge maruz kaldıysanız, açıklar mısınız?					
Günümüzde Histoloji ve Embriyoloji uzman hekimlerinin uyguladıkları teknikleri düşündüğünüzde Histoloji ve Embriyoloji branşı hangisine dahildir? (birden fazla yanıt verilebilir.)					
Histoloji ve Embriyoloji branşını seçme konusunda belirtmek istediğiniz ek bir faktör var mıdır?					
TUS: Tıpta Uzmanlık Sınavı					

düzeyinde danışmanlık yaparlar" denilmektedir. Histoloji ve Embriyoloji branşı, araştırma yapmaya tutkulu ve literatür takibi yapma becerisine sahip hekimlerin tercih edebileceği ideal branşlardan biridir. Bu branşın uzmanlık eğitimi sürecinde, klasik Histoloji ve Embriyoloji eğitimine ek olarak kök hücre, kordon kanı, biyomühendislik, yapay organ, gelişimsel anomali, çeşitli mikroskop çeşitleri, moleküler teknikler, hücre kültürü, organ kültürü, immünohistokimya, immünofloresan gibi alanlarda çalışmalar yapılmaktadır¹⁴.

İnsan hayatında yapılan en önemli seçimler arasında meslek seçimi ilk sıradır. Bireylerin beklenti ve isteklerini gerçekleştirmesini sağlayan, hayatına yön veren, hayatlarını ilgilendiren meslek seçimi oldukça karmaşık bir süreçtir¹⁵⁻¹⁷. Bu çalışmada TUS'ta branş tercihi olarak Histoloji ve Embriyoloji'nin seçimini etkileyen faktörlerin tanımlanması ve öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma için, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp ve Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan onay alındı (protokol no: 220041, karar no: 39, tarih: 28.04.2022). Histoloji ve Embriyoloji alanında tıpta uzmanlık eğitimi sürecinde olan araştırma görevlileri ve uzmanlık eğitimi tamamlamış olan uzman hekimler, çalışmanın evrenini oluşturdu. Türkiye'de bu nitelikleri karşılayan ve çalışma evrenini oluşturan kişilerin tamamına ulaşıldı ve çalışmayı katılmayı kabul eden 108 kişi çalışmaya dahil edildi.

Araştırma, Google formlar aracılığı ile hazırlanan anketin online doldurulması ile yapıldı. Google form üzerinden gönüllülük onam formu alındı ve katılımcılara anketin cevaplanması için gerekli yaklaşık sürenin 6-10 dakika olduğu bilgisi formun başında verildi. Bu anketlerde kişiyi tanıtan bilgiler yer almamaktadır, ayrıca gönüllülerin kimliklerini açığa çıkarabilecek sorular sorulmamıştır. Cinsiyet, yaş, medeni durum gibi demografik veriler kaydedildi. Yurt dışında çalışmayı düşünme durumu, histoloji embriyoloji asistanlık ve uzmanlık sürecinde istifa etmeyi düşünme durumu gibi sorular hazırlanarak çoktan seçmeli olarak sunuldu. Tablo 1'de sorular ayrıntılı olarak verilmektedir. Nazife Öztürk tarafından 2019 yılında tıpta uzmanlık alan tercihlerine etki eden faktörleri tespit etmek amacıyla tıp fakültesi öğrencileri ve uzmanlık sınavına hazırlanan toplam 502 kişi ile yapılan araştırma kapsamında nitel verilere dayalı olarak 42 madde ve 7 boyuttan oluşan "Hekimlerin Branş Tercih Eğilimleri Ölçeği" geliştirilmiştir¹⁸. Çalışmamızda bu ölçekler Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlere uygun hale getirilerek ve bazı revizyonlar yapılarak, uzmanlık seçimini etkileyen faktörler 29 soru olarak hazırlandı. Ankette yer alan ifadeler verilen yanıtlar 5 dereceli Likert tipi olarak yapılandırılarak, 1: Hiç etkilemedi, 2: Etkilemedi, 3: Kararsızım, 4: Etkiledi 5: Çok etkiledi, şeklinde sıralandı. Tüm anketler Türkçe olarak uygulandı.

İstatistiksel Analiz

Tanımlayıcı istatistikler sürekli veriler için ortalama, standart sapma, ortanca, minimum-maksimum değerleri ile birlikte kesikli veriler yüzde (%) ve frekans (n) ile ifade edildi. Sürekli

verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ve Shapiro-Wilk testi ile değerlendirildi. Parametrik özellik göstermeyen verilerde bağımsız iki grubun karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi, ikinin üzerinde grup karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis testi kullanıldı. Parametrik özellik gösteren verilerde bağımsız iki grubun karşılaştırılmasında Student's t-testi, ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında da ANOVA testi kullanıldı. Kategorik verilerin karşılaştırılmasında Pearson ki-kare testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık için %95 güven aralığında, 0,05'in altında bulunan p-değerleri anlamlı kabul edildi. İstatistiksel analizler için IBM Statistical Package for the Social Sciences, Chicago, IL, USA programının 22.0 versiyonu kullanıldı.

BULGULAR

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların ortalama yaşı 35 ± 9 olup bölümü seçtiklerinde ortalama yaşları 29 ± 5 olarak bulundu. Çalışmaya katılan Histoloji Embriyoloji hekimlerinin 82'si yani %75,92'si kadındı. Katılımcıların %46,3'ü bölümü kazandığında evli iken %53,7'si bekar. Anket yapıldığı zaman evli olanların oranı %64,8'e ulaştı. Katılımcıların %6,5'i uzmanlık sonrası çocuk sahibi olurken %29,6'sı asistanlık esnasında çocuk sahibi idi ve %63,9'u çocuk sahibi değildi (Tablo 2).

Katılımcıların Mesleki Özellikleri

Katılımcıların %23'ü başka bir alanda asistanlık yapmışken, sadece %2,8'i Histoloji ve Embriyoloji harici uzmanlığa sahipti. İstifa edilip, Histoloji ve Embriyoloji asistanlığına geçiş yapılan uzmanlık alanları sırasıyla; %21,7 ile çocuk sağlığı ve hastalıkları, %17,40 ile anesteziyoloji ve reanimasyon, %8,7 ile aile hekimliği olarak bulundu. İstifa öncesi başka bölümde asistanlık yapma süresinin ortalama 12 ± 10 ay olduğu görüldü. Katılımcıların %81,20'si pratisyen hekimlik yapmıştı ve pratisyen

hekimlik yapma süresi ortalama 4 ± 4 yıl olarak bulundu. Çalışmaya katılanların güncel mesleki unvanları incelendiğinde %46,30'unun araştırma görevlisi doktor, %3,70'inin öğretim görevlisi doktor, %32,40'ının uzman doktor, %9,30'unun doktor öğretim üyesi, %3,70'inin doçent doktor ve %4,60'ının profesör doktor oldukları tespit edildi. Çalışmaya katılanların %33,3'ü ileride akademisyen olarak çalışmayı düşünürken, %13'ü düşünmemektedir. %18,5'i halen akademisyenlik görevini icra etmektedir. Katılımcıların %39,8'i TUS'ta Histoloji ve Embriyoloji branşını 1. sırada tercih ederken, katılımcıların %60,2'si Tablo 3'te ayrıntılı olarak gösterilen diğer branşları ilk sırada tercih etmişlerdi.

Katılımcıların Mesleğe Yönelik Düşünceleri

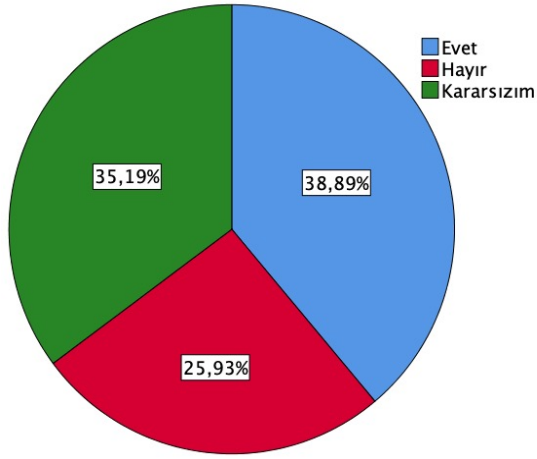
Çalışmaya katılanların %50'si asistanlığı ve uzmanlığı boyunca istifa etmeyi düşünürken, diğer %50'si istifa etmeyi düşünmemektedir. İstifa etme sebepleri incelendiğinde, katılımcıların %24,19'u 'Gelecek Kaygısı' taşıdığını ifade etti. Katılımcıların %23,38'i 'Branştan Tatmin Olmamak', %21,77'si 'Maddi Getiri', %15,32'si 'Mobbing' ve %8'i 'Başka Branşı İsteme' sebepleri ile istifa etmeyi düşünmekteydi. Ayrıca istifa etmeyi düşünme sebepleri arasında 'Saygınlık Kaybı', 'Tıp Dışı Branşların Daha Avantajlı Olması', 'Üniversiteyi Değiştirmek İsteme', 'Stresli İş Ortamı', 'Çocuk Bakımı Nedeni', 'Eğitim Yetersizliği' ve 'Problemlili Ekip Çalışanları' bulunmaktaydı. Katılımcıların %34,3'ü mobbinge uğradığını düşündüğünü belirtti. Katılımcılara uzmanlık alanının kapsamı sorulduğunda, Histoloji ve Embriyoloji'nin 81 kişi temel bilimlere, 57 kişi cerrahi bilimlere ve 33 kişi de dahili bilimlere ait olduğunu belirtti (Tablo 4).

Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlerin %38,89'u yurt dışında çalışmayı düşünürken, %25,93'ü yurt dışında çalışmayı düşünmemektedir. Katılımcıların %35,19'u bu konuda kararsızdı (Şekil 1).

Uzmanlık Alanını Seçimin Etkileyen Faktörler

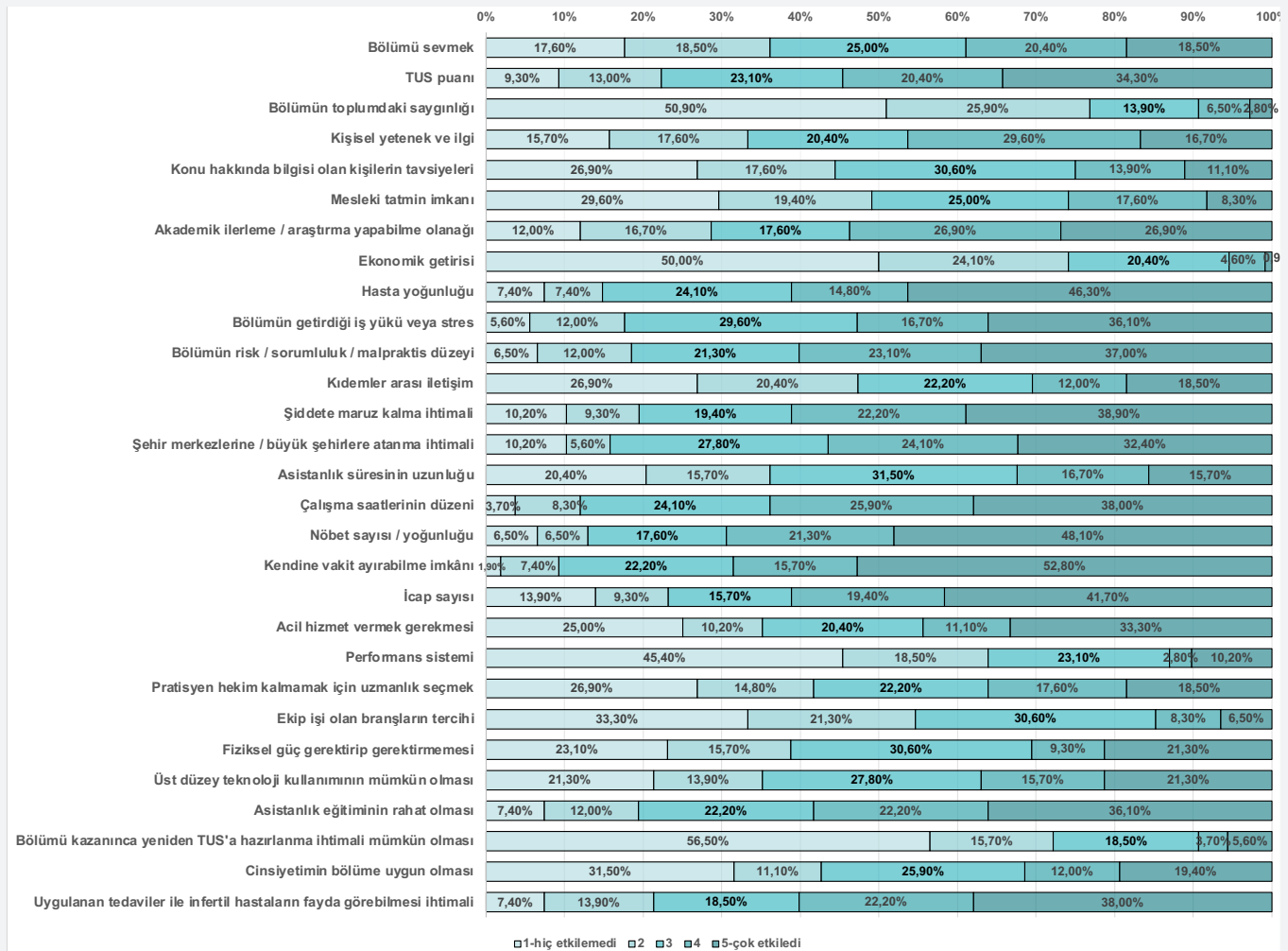
Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlerin uzmanlık alanını seçmeyi etkileyen faktörler incelendiğinde, en yüksek oranda etkileyen faktörün %52,8 ile 'Kendine Vakit Ayırabilme' olduğu tespit edildi. Takiben en çok etkileyen faktörlerin %48,10 ile 'Nöbet Sayısı/Yoğunluğu', %46,30 'Hasta Yoğunluğu', %41,7 ile 'İcap Sayısı', %38,9 ile 'Şiddete Maruz Kalma İhtimali', %38 ile 'Çalışma Saatlerinin Düzeni', %37 ile 'Bölümün Risk/Sorumluluk/Malpraktis Düzeyi ve %36,10 ile 'Bölümün Getirdiği İş Yükü Stres' olduğu bulundu. Uzmanlık alanını seçmeyi en az etkileyen faktörün %56,5 ile 'Bölümü Kazanınca Yeniden TUS'a Hazırlanma İhtimalinin Mümkün Olması' olduğu belirlendi. Bunun dışında en az etkileyen faktörlerin %50,90 ile 'Bölümün Toplumdaki Saygınlığı', %50 ile 'Ekonomik Getirisi', %45,5 ile Performans Sistemi olduğu belirlendi (Şekil 2).

		Ort±SS/N (%)
Yaş		35±9
Bölüm seçimi sırasında yaş		29±5
Cinsiyet	Erkek	26 (%24,08)
	Kadın	82 (%75,92)
Medeni durum (şu anki)	Bekar	38 (%35,2)
	Evli	70 (% 64,8)
Medeni durum (bölüm kazanıldığında)	Bekar	58 (%53,7)
	Evli	50 (%46,3)
Çocuk sahibi olma zamanı	Çocuk sahibi değil	69 (%63,9)
	Asistanlık esnasında	32 (%29,6)
	Uzmanlık sonrası	7 (%6,5)
Ort: Ortalama, SS: Standart sapma		



Şekil 1. Yurt dışında çalışma düşüncesinin değerlendirilmesi

Yaş ile Histoloji ve Embriyoloji branşının dahili bilimlere, cerrahi bilimlere veya temel bilimlere ait olduğunu düşünme arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0,05$). Akademisyenlik düşünme ile Histoloji ve Embriyoloji branşının dahili bilimlere, cerrahi bilimlere veya temel bilimlere ait olduğunu düşünme arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0,05$). Akademik unvan ile Histoloji ve Embriyoloji branşının dahili bilimlere, cerrahi bilimlere veya temel bilimlere ait olduğunu düşünme arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu bulundu ($p=0,030$). Profesörlerin %80'i ve doçentlerin %50'si histolojinin temel bilimler branşı olduğunu düşünürken, doktor öğretim üyesi, araştırma görevlisi, öğretim görevlisi doktor ve uzman doktorlar çoğunlukla histolojinin birden çok branş seçeneğini içerdiğini düşünmekteydi (Tablo 5).



Şekil 2. Uzmanlık seçimini etkileyen faktörlerin gösterimi

TUS: Tıpta Uzmanlık Sınavı

Tablo 3. Katılımcıların mesleki özelliklerinin değerlendirilmesi

		Sayı/ Ortalama±SS	Yüzde %
Histoloji ve Embriyoloji harici uzmanlık bölümü	Yok	105	%97,20
	Aile hekimliği	1	%0,90
	Çocuk sağlığı ve hastalıkları	2	%1,90
Başka bir alanda asistanlık yapma durumu	Evet	25	%23,10
	Hayır	83	%76,90
Asistanlık yapılan bölüm	Göz hastalıkları	1	%4,30
	Kardiyoloji	1	%4,30
	Aile hekimliği	2	%8,70
	Anesteziyoloji ve reanimasyon	4	%17,40
	Çocuk sağlığı ve hastalıkları	5	%21,70
	Nöroloji	1	%4,30
	Göğüs hastalıkları	1	%4,30
	Kadın hastalıkları ve doğum	1	%4,30
	İç hastalıkları	1	%4,30
	Çocuk cerrahisi	1	%4,30
	Halk sağlığı	1	%4,30
	Tıbbi patoloji	1	%4,30
	Acil tıp	3	%13,00
Asistanlık süresi (ay)		12±10	
Pratisyen hekimlik yapma durumu	Evet	88	%81,50
	Hayır	20	%18,50
Pratisyen hekimlik görev süresi (yıl)		4±4	
Güncel mesleki unvan	Araştırma görevlisi doktor (SBA)	20	%18,50
	Araştırma görevlisi doktor (yabancı uyruklu)	2	%1,90
	Araştırma görevlisi doktor (YÖK)	28	%25,90
	Öğretim görevlisi doktor	4	%3,70
	Uzman doktor	35	%32,40
	Doktor öğretim üyesi	10	%9,30
	Doçent doktor	4	%3,70
	Profesör doktor	5	%4,60
	Akademisyenim	20	%18,50
Akademisyenlik düşünme durumu	Evet	36	%33,30
	Hayır	14	%13,00
	Kararsızım	38	%35,20
TUS'ta ilk tercih edilen branş	Histoloji ve embriyoloji	43	%39,80
	Diğer	65	%60,20

TUS: Tıpta Uzmanlık Sınavı, SS: Standart sapma

Mobbinge uğradığını düşünenlerin %83'ü Histoloji ve Embriyoloji asistanlığı veya uzmanlığından istifa etmeyi düşünürken, mobbinge uğramayanların %32'si de farklı sebeplerle istifa etmeyi düşünmekteydi. İki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulundu ($p=0,001$). Mobbinge uğradığını düşünmek, istifa etme fikrini arttırabilir. Sırasıyla araştırma görevlilerin %38'i, öğretim görevlisi doktorların %100'ü, uzman doktorların %68'i, doktor öğretim üyelerinin %40'ı, doçent doktorların %50'si ve profesörlerin %20'si Histoloji ve Embriyolojide geçirdikleri meslek hayatlarının bir evresinde istifa etmeyi düşünmüştür. Mesleki unvan ile istifa etme düşüncesi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görüldü ($p=0,016$). Diğer faktörler açısından anlamlı bir fark yoktu ($p>0,05$) (Tablo 6).

Yurt dışında çalışma düşüncesini güncel mesleki unvan ve cinsiyetin etkilediği görüldü. Katılımcılardan erkeklerin %69'u, kadınların ise %29'u yurt dışında çalışmayı düşünmekteydi. Her iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulundu ($p=0,001$). Diğer faktörler açısından anlamlı bir fark yoktu ($p>0,05$) (Tablo 7).

Tablo 4. Katılımcıların mesleğe yönelik düşüncelerinin değerlendirilmesi

		Sayı	Yüzde
İstifa etmeyi düşünme	Evet	54	%50,00
	Hayır	54	%50,00
İstifa etmeyi düşünme sebebi	Mobbing	19	%15,32
	Maddi getiri	27	%21,77
	Gelecek kaygısı	30	%24,19
	Branştan tatmin olmamak	29	%23,38
	Başka branşı isteme	10	%8,00
	Üniversiteyi değiştirmek isteme	1	%0,80
	Stresli iş ortamı	1	%0,80
	Çocuk bakımı nedeniyle	1	%0,80
	Eğitim yetersizliği	1	%0,80
	Saygınlık kaybı	2	%1,60
	Tıp dışı branşların daha avantajlı olması	2	%1,60
	Problemlili ekip çalışanları	1	%0,80
	Toplam	124	%100,00
Mobbinge maruz kaldığını düşünme durumu	Evet	37	%34,30
	Hayır	71	%65,70
Histoloji ve Embriyoloji branşı için katılımcıların görüşü	Temel bilimler	81	%47,36
	Dahili bilimler	33	%19,29
	Cerrahi bilimler	57	%33,33
	Toplam	171	%100

Tablo 5. Histoloji ve Embriyoloji branş kapsamı seçimini etkileyen faktörlerin incelenmesi

		Histoloji ve Embriyoloji branş kapsamı								
	Cerrahi	Dahili		Temel		Birden çok				
	N%/Ort±SS	N%/Ort±SS		N%/Ort±SS		N%/Ort±SS		p		
Yaş		40±9		35±10		35±9		34±8		0,065 ¹
Akademisyenlik düşünme	Akademisyenim	3	%15,00	2	%10,00	7	%35,00	8	%40,00	0,636 ²
	Evet	4	%11,10	1	%2,80	10	%27,80	21	%58,30	
	Hayır	4	%28,60	0	%0,00	4	%28,60	6	%42,90	
	Karasızım	7	%18,40	4	%10,50	8	%21,10	19	%50,00	
Unvan	Araştırma görevlisi doktor	5	%10,00	4	%8,00	17	%34,00	24	%48,00	0,030 ²
	Uzman doktor	10	%28,60	1	%2,90	4	%11,40	20	%57,10	
	Öğretim görevlisi doktor	0	%0,00	1	%25,00	0	%0,00	3	%75,00	
	Doktor öğretim üyesi	2	%20,00	0	%0,00	2	%20,00	6	%60,00	
	Doçent doktor	1	%25,00	0	%0,00	2	%50,00	1	%25,00	
	Profesör doktor	0	%0,00	1	%20,00	4	%80,00	0	%0,00	
¹ Kruskal-Wallis, ² Pearson ki-kare. Ort: Ortalama, SS: Standart sapma, n: Sayı										

¹Kruskal-Wallis, ²Pearson ki-kare.

Ort: Ortalama, SS: Standart sapma, n: Sayı

TARTIŞMA

Tıp fakültesinden mezun olan hekimlerin kariyerlerini nasıl sürdürecekleri hem kendi gelecekleri açısından, hem de içinde bulundukları sağlık sistemindeki insan kaynağının uygun şekilde değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Türkiye’de hekimler 6 yıllık tıp eğitimini tamamladıktan sonra pratisyen hekim unvanı ile mezun olmaktadır. Mezun olan tüm hekimlerin, mezuniyeti takip eden ilk iki ay içerisinde Sağlık Bakanlığı tarafından pratisyen hekim olarak atamaları yapılmaktadır. Hekimler, ülke genelinde yılda iki defa gerçekleştirilen TUS’a girerek aldıkları puanlara göre bir branşta uzmanlaşabilmektedirler. Uzmanlık eğitiminde tercih edilecek branşı etkileyen birçok faktör mevcuttur. Biz bu çalışmada, Histoloji ve Embriyoloji branşını tercih eden asistan doktor ve uzman doktorların bu branşı seçme nedenlerini, branş seçimini etkileyen faktörleri ve mevcut durumdaki görüşlerini değerlendirmeyi amaçladık.

Çalışmamızda katılımcıların yaş ortalaması 35 iken, Histoloji ve Embriyoloji branşını tercih ettikleri sırada yaş ortalaması 29’dur. Türkiye’de tıp fakültelerinden mezuniyet yaşı ortalamasının 24 yaş olduğu göz önüne alındığında¹⁹, mezuniyetten ortalama 5 yıl sonra bu bölümün tercih edildiği görülmektedir. Bunun nedenlerine bakıldığında, katılımcıların %23’ünün mezuniyetten sonra başka bir bölümde asistanlık yaptığı, daha sonra bölüm değiştirip Histoloji ve Embriyoloji branşını tercih ettiği görülmüştür. İstifa edilip, Histoloji ve Embriyoloji asistanlığına geçiş yapılan uzmanlık alanları sırasıyla %21,7 ile çocuk sağlığı ve hastalıkları, %17,40 ile anesteziyoloji ve reanimasyon, %8,7 ile aile hekimliği olarak bulundu. Bu bölümler hasta ile yoğun olarak ilgilenen klinik branşlardır ve hekimlerin bu bölümleri terk edip yöneldiği bir branş olarak Histoloji ve Embriyoloji’nin ön plana çıktığı söylenebilir.

Çalışmamıza katılan Histoloji Embriyoloji hekimlerinin %75,92’si kadındı. Yılmaz ve ark.²⁰ (2021) yaptıkları çalışmada, toplumsal cinsiyetin tıpta uzmanlık alanlarının belirlenmesinde etkili olduğunu ve kadın hekimlerin en çok tercih ettikleri branşlar arasında üçüncü sırada Histoloji ve Embriyoloji’nin geldiğini bildirmişlerdir. Bu açıdan bulgularımız literatürle uyumludur.

Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlerin uzmanlık bölümünü seçmeyi etkileyen faktörleri incelendiğinde, en yüksek oranda etkileyen faktörün %52,8 ile ‘Kendine Vakit Ayırabilme’ olduğu belirlendi. En çok etkileyen diğer faktörlerin sırasıyla %48,10 ile Nöbet Sayısı/Yoğunluğu, %46,30 Hasta Yoğunluğu, %41,7 ile İcap Sayısı, %38,9 ile Şiddete Maruz Kalma İhtimali, %38 ile Çalışma Saatlerinin Düzeni, %37 ile Bölümün Risk/Sorumluluk/Malpraktis Düzeyi, %36,10 ile ‘Bölümün Getirdiği İş Yüğü Stres’ olduğu bulundu. Literatüre bakıldığında, Cansever ve ark.²¹ (2020), tıp öğrencilerinin tıpta uzmanlık tercihlerini etkileyen faktörleri araştırdıkları çalışmalarında uzmanlık eğitimi öncesi süreçte tercihleri en fazla etkileyen faktörlerin ‘uzmanlık dalına olan ilgi/yetenek’, ‘toplumun algısı/bakışı’ ve ‘aile isteği/baskısı’ olduğunu bildirmişlerdir. Yazarlar, herhangi bir dalda uzmanlık eğitimi almaya başlayan kişilerin, eğitime başladıktan sonraki süreçte ise tercihlerini en çok etkileyen faktörlerin ‘maddi tatmin’, ‘çalışma koşulları (nöbet sayısı, çalışma saatleri, kolay olması)’, ‘akademik kariyer fırsatı’, ‘mesleki tatmin’, ‘kişisel gelişim ve kariyer şansı’ ve ‘malpraktis’ olduğunu bildirmişlerdir. Balcı Yapalak ve ark.²² (2019), İstanbul’daki tüm devlet ve vakıf üniversiteleri tıp fakültesi öğrencilerinin uzmanlık tercihlerini etkileyen faktörleri inceledikleri araştırmalarında, bölümü seçmede en önemli faktörlerin sırasıyla ‘bölümü sevmek’, ‘kişisel yetenek ve ilgi’ ile ‘mesleki tatmin imkanı’ olduğunu

Tablo 6. İstifa etme düşüncesini etkileyen faktörlerin incelenmesi

		İstifa etmeyi düşünme				
		Evet		Hayır		
		Sayı %/Ort±SS		Sayı %/Ort±SS		p
Cinsiyet	Erkek	9	%34,60	17	%65,40	0,072 ¹
	Kadın	45	%54,90	37	%45,10	
Yaş		35±8		36±10		0,605 ²
Bölüm seçildiğinde yaş		30±5		29±4		0,675 ²
Histoloji ve Embriyoloji harici uzmanlık	Evet	0	%0,00	3	%100,00	0,079 ¹
	Hayır	54	%51,40	51	%48,60	
Başka bir alanda asistanlık yapma durumu	Evet	11	%44,00	14	%56,00	0,494 ¹
	Hayır	43	%51,80	40	%48,20	
Medeni durum	Bekar	19	%50,00	19	%50,00	1 ¹
	Evli	35	%50,00	35	%50,00	
Pratisyen hekimlik yapma durumu	Evet	44	%50,00	44	%50,00	1 ¹
	Hayır	10	%50,00	10	%50,00	
Pratisyen hekimlik görev süresi (yıl)		4±4		4±5		0,188 ²
TUS'ta histolojinin ilk tercih olması	Evet	17	%39,50	26	%60,50	0,077 ¹
	Hayır	37	%56,90	28	%43,10	
Akademisyenlik düşünme durumu	Akademisyenim	9	%45,00	11	%55,00	0,080 ¹
	Evet	13	%36,10	23	%63,90	
	Hayır	7	%50,00	7	%50,00	
	Karasızım	25	%65,80	13	%34,20	
Güncel mesleki unvan	Araştırma görevlisi	19	%38,00	31	%62,00	0,016 ¹
	Uzman doktor	24	%68,60	11	%31,40	
	Öğretim görevlisi doktor	4	%100,00	0	%0,00	
	Doktor öğretim üyesi	4	%40,00	6	%60,00	
	Doçent doktor	2	%50,00	2	%50,00	
	Profesör doktor	1	%20,00	4	%80,00	
Mobbinge uğradığını düşünme	Evet	31	%83,80	6	%16,20	0,001 ¹
	Hayır	23	%32,40	48	%67,60	
¹Pearson ki-kare, ²Mann-Whitney U. Ort: Ortalama, SS: Standart sapma, TUS: Tıpta Uzmanlık Sınavı						

¹Pearson ki-kare, ²Mann-Whitney U.

Ort: Ortalama, SS: Standart sapma, TUS: Tıpta Uzmanlık Sınavı

raporlamışlardır. Açıkgoz ve ark.²³ (2019), tıp fakültesi öğrencilerinin %85,7'sinin kariyer planının uzmanlaşmak üzerine kurulu olduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışmada yazarlar, tıp fakültesi öğrencilerinden uzmanlık isteyenlerin temel gerekçelerinin "mesleki tatmin sağlayacak spesifik bir alanda çalışma isteği", "statü ve kariyer beklentisi" ile "maddi kaygılar" olduğunu belirtmişlerdir. Uzmanlık düşünmeyen, pratisyen hekimlik yapmak isteyen öğrencilerin bu seçimlerinin nedenleri ise 'TUS'un varlığı', 'asistanlık sürecinin zorluğu' ve 'ülkemizdeki sağlık politikaları' olarak raporlanmıştır. Söz konusu çalışmada yazarlar branş seçiminde spesifik olarak Histoloji ve Embriyoloji ile ilgili bir soru yöneltmemişlerdir. Ergin ve ark.²⁴ (2011) yaptıkları çalışmada, tıp fakültesinin birinci, üçüncü ve altıncı sınıflarında okuyan öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer seçimlerini değerlendirmişlerdir. Buna göre öğrencilerin

mezuniyet sonrası 'uzman hekim' olmak isteme gerekçelerinin en önemli nedeni 'mesleki tatmin' olarak raporlanmıştır. Bir başka çalışmada, tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin uzmanlık tercihlerini en çok etkileyen faktörler kendi ilgi alanları (%80,3), TUS puanları (%72,1), nöbet varlığı ve sayısı (%59,0), çalışma saatlerinin yoğunluğu (%57,9), maddi getirisi (%51,9), malpraktis riski (%42,6) olarak raporlanmıştır²⁵.

Çalışmamızda katılımcıların %39,8'i TUS'ta Histoloji ve Embriyolojiyi 1. sırada tercih etmiştir. Buna karşın diğer bölümlerin bırakılıp Histoloji ve Embriyoloji branşına geçişler olmasına rağmen çalışmaya katılan asistanların ve uzmanların %50'sinin istifa etmeyi düşünmüş olma yüzdesi çarpıcıdır. İstifa etmeyi düşünme sebepleri arasında 'gelecek kaygısı' en sık neden olarak belirtilmiştir. 'Branştan tatmin olmamak', 'maddi getiri',

diğer bazı sebepler olarak ifade edilmiştir. Araştırma görevlisi doktorların %38'i, uzman doktorların %68'i, öğretim görevlisi doktorların %100'ü, doktor öğretim üyelerinin %40'ı, doçent doktorların %50'si ve profesörlerin %20'si istifa etmeyi meslek hayatlarında düşünmüştür. Katılımcıların %34,3'ü mobbinge uğradığını düşünmekteydi. Mobbinge uğradığını düşünmek beklendiği üzere istifa etme düşüncesini anlamlı olarak artırmaktadır. Dikmetaş ve ark.²⁶ (2011) yaptıkları çalışmada, 270 asistan hekim üzerinde tükenmişlik ve mesleki mobbing düzeylerini incelemişlerdir. En yüksek mobbing düzeyi 5 iken, asistan hekimlerde mobbing düzeyi ortalaması 1,87 olarak belirlenmiştir. Araştırmacılar bunu 'düşük mobbing ortalaması'

olarak değerlendirmişlerdir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda da mobbing ile tükenmişlik arasında ciddi bir ilişki olduğu bildirilmiştir. Grunau²⁷ (2007), yaptığı çalışmada, tükenmişlik gözlenen kişilerde bu durumun %25'inden mobbingin sorumlu tutulabileceğine dair rapor yayınlamıştır. Erol ve ark.²⁸ (2007), asistan hekimler üzerinde yaptıkları çalışmalarında, artan çalışma saatlerinin ve nöbetin duygusal tükenmişliği artırdığını bildirmişlerdir. Aynı çalışmada yazarlar, iş doyumu arttıkça tükenmişliğin azaldığını da belirlemişlerdir. Sonuç olarak mobbing ve tükenmişlik, sağlık çalışanlarında ve özellikle hekimlerde sık olarak rastlanan ve ciddi bir tehdit oluşturan, mesleki sağlık ve güvenlik riski olarak değerlendirilmesi

Tablo 7. Yurt dışında çalışma düşüncesini etkileyen faktörlerin incelenmesi

		Yurt dışında çalışma düşüncesi						
		Evet		Hayır		Karasızım		
		Sayı%/Ort±SS		Sayı%/Ort±SS		Sayı%/Ort±SS		p
Cinsiyet	Erkek	18	%69,20	5	%19,20	3	%11,50	0,001 ¹
	Kadın	24	%29,30	23	%28,00	35	%42,70	
Yaş		35±7		40±12		33±7		0,172 ²
Bölüm seçildiğinde yaş		30±4		30±5		29±5		0,684 ²
Medeni durum	Bekar	16	%42,10	8	%21,10	14	%36,80	0,691 ¹
	Evli	26	%37,10	20	%28,60	24	%34,30	
Histoloji ve Embriyoloji harici uzmanlık	Evet	1	%33,30	1	%33,30	1	%33,30	0,955 ¹
	Hayır	41	%39,00	27	%25,70	37	%35,20	
Pratisyen hekimlik yapma durumu	Evet	32	%36,40	23	%26,10	33	%37,50	0,470 ¹
	Hayır	10	%50,00	5	%25,00	5	%25,00	
Pratisyen hekimlik görev süresi (yıl)		4±4		5±6		4±4		0,557 ²
Güncel mesleki unvan	Araştırma görevlisi	24	%48,00	11	%22,00	15	%30,00	0,009 ¹
	Uzman doktor	13	%37,10	9	%25,70	13	%37,10	
	Öğretim görevlisi doktor	1	%25,00	0	%0,00	3	%75,00	
	Doktor öğretim üyesi	4	%40,00	1	%10,00	5	%50,00	
	Doçent doktor	0	%0,00	2	%50,00	2	%50,00	
	Profesör doktor	0	%0,00	5	%100,00	0	%0,00	
Başka bir alanda asistanlık yapma durumu	Evet	11	%44,00	5	%20,00	9	%36,00	0,717 ¹
	Hayır	31	%37,30	23	%27,70	29	%34,90	
Akademisyenlik düşünme durumu	Akademisyenim	4	%20,00	7	%35,00	9	%45,00	0,261 ¹
	Evet	18	%50,00	5	%13,90	13	%36,10	
	Hayır	6	%42,90	5	%35,70	3	%21,40	
	Karasızım	14	%36,80	11	%28,90	13	%34,20	
TUS'ta histolojinin ilk tercih olması	Evet	14	%32,60	9	%20,90	20	%46,50	0,133 ¹
	Hayır	28	%43,10	19	%29,20	18	%27,70	
Mobbinge uğradığını düşünme	Evet	15	%40,50	10	%27,00	12	%32,40	0,911 ¹
	Hayır	27	%38,00	18	%25,40	26	%36,60	
İstifa etmeyi düşünme	Evet	20	%37,00	14	%25,90	20	%37,00	0,905 ¹
	Hayır	22	%40,70	14	%25,90	18	%33,30	

¹Pearson ki-kare, ²Kruskal-Wallis.

Ort: Ortalama, SS: Standart sapma, TUS: Tıpta Uzmanlık Sınavı

gereken bir durumdur. Tüm bu durumlar, hekimlerin istifa kararı almasına sebep olabilir. Bizim çalışmamızda da öğretim görevlisi doktor kadrosundakilerin tamamının (%100) bir dönem istifayı düşünmüş olmaları dikkate değer bir bulgudur. İstifa düşüncesi oranlarının azaltılması, kişilerin çalıştığı işlerde ve pozisyonlarda daha verimli olmaları için çalışma şartlarının düzeltilmesi gerekmektedir. Günlük çalışma saatleri ve aylık nöbet sayısında sınırlamalar yapılması, araştırma görevlisi hekimlerde tükenmişliği azaltmada etkili olabilir²⁸.

Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlerin %38,89'u yurt dışında çalışmayı düşünmektedir. Yurt dışında çalışma düşüncesini güncel mesleki unvan ve cinsiyetin etkilediği görülmüştür. Profesörler yurt dışında çalışmayı düşünmezken, erkekler kadınlara göre daha fazla düşünmektedir. Sağlık alanında görevli insan kaynağı, tüm ülkeler için son derece önemli bir kalifiye insan gücünü oluşturmaktadır. Sağlık çalışanlarının ve özellikle hekimlerin yetişme süreçlerinin zorluğu dikkate alındığında, eğitim gördükleri ülkede kalmaları, ilgili ülkenin sağlık politikaları açısından son derece önemlidir. 2021 yılında sağlık çalışanların göçü ile ilgili yapılan bir çalışmada, hekimlerin gelişmiş ülkelere bile çeşitli nedenlerle göç edebildikleri bildirilmiştir. Sağlık çalışanlarının ve hekimlerin, eğitim gördüğü ve vatandaşı olduğu ülkede kalması ya da yurt dışında çalışmayı düşünerek göç etmesi; küresel, bölgesel ve kişisel faktörlerden etkilenebilen çok kompleks bir konudur²⁹. Sağlık sisteminde ise çalışanların yaşı, iş ilişkileri, çalışma koşulları ve ekonomik durumlarının göç kararında etkili olabildiği bilinmektedir. Birleşik Krallık'ta çalışan hekimlerin yaklaşık %25 ile %50'sinin giderek artan saatler boyunca çalıştıkları, iş yaşam dengelerinin bozulduğu ve bu nedenle iş doyumlarının azaldığı bildirilmiştir³⁰. Polonya'da yapılan bir çalışmada, hekimlerin üçte birinin (%34) farklı bir ülkeye göç etmek istedikleri belirlenmiştir. Sebepleri sorulduğunda hekimler, 'yurt dışında daha iyi çalışma koşulları, daha yüksek maddi kazançlar, daha iyi eğitim fırsatları' ve 'mevcut işlerinden kaynaklanan sorunlardan kurtulma şansı' olduğunu düşündükleri için yurt dışında çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir³¹. İrlanda'daki hekimlerin göç etmeyi isteme nedenlerinin çalışma koşullarından olan memnuniyetsizlikten kaynaklandığı ifade edilmiştir³⁰. Avrupa'da yapılan birçok araştırma bulguları, iş yerindeki çalışma koşullarının düzeltilmesi halinde hekimlerin göç etme düşüncelerinden vazgeçebileceklerini göstermektedir³¹.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Histoloji ve Embriyoloji uzmanlık branşını TUS'ta seçen ve aktif çalışan hekimlerin tümü çalışmaya katılmamıştır, bu sebeple çalışmamız tüm araştırma görevlisi doktor ve uzman doktorların görüşlerini yansıtmıyor olabilir. Çalışmamız kesitsel bir çalışma olduğu için, neden-sonuç ilişkisi net değildir. Çalışma belli bir zaman aralığında yapıldığı için yapıldığı döneme özgü durumları yansıtmaktadır.

SONUÇ

Sonuç olarak, çalışmamıza katılan hekimlerin Histoloji ve Embriyoloji branşını seçme nedenlerini etkileyen faktörlerin en sık 'kendine vakit ayırabilme', 'nöbet sayısı ve yoğunluğu', 'hasta yoğunluğu', 'icap sayısı' ve 'şiddete maruz kalma ihtimali' gibi nedenler olduğu tespit edilmiştir. tüm branşlarda çalışan hekimlerin olduğu gibi Histoloji ve Embriyoloji alanında çalışan hekimlerin de iş ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, kendilerine de vakit ayırabilecekleri çalışma koşulları ve ekonomik anlamda düzenlemeler yapılması, mobbing ve tükenmişliğin önüne geçmek için her kademede önlemler alınması oldukça önem arz etmektedir. İleride yapılacak çalışmalarda, farklı uzmanlık alanlarında çalışan hekimlerin uzmanlık seçimlerini etkileyen faktörlerin daha büyük örneklem ile çalışılması, bu konunun aydınlatılmasına daha büyük katkılar sağlayacaktır.

Etik

Etik Kurul Onayı: Çalışma için, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp ve Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan onay alındı (protokol no: 220041, karar no: 39, tarih: 28.04.2022).

Hasta Onayı: Gönüllü onayı alındı.

Hakem Değerlendirmesi: Editörler kurulu dışında olan kişiler tarafından değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Konsept: D.Ç., H.E., Dizayn: D.Ç., H.E., Veri Toplama veya İşleme: D.Ç., H.E., E.N.K., Analiz veya Yorumlama: E.N.K., S.Y., Literatür Arama: D.Ç., E.N.K., S.Y., Yazan: D.Ç., H.E., E.N.K., S.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Çalışmamız için hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Uzun NB, Elçin M. Uzman hekim yetkinliklerinin ölçeklenmesi ve karşılaştırılması. Çağdaş Tıp Dergisi. 2018;8:37-43.
2. Gökler ME, Öz F, Metintaş S. Hekimlik Değer Algısı Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliğinin tıp fakültesi öğrencilerindeki sonuçları. Turkish Journal of Public Health. 2017;15:26.
3. Resmi Gazete. Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun. Sayı: 1219 Ankara, 1928.
4. Özlük B, Sur H. Türkiye'de hemşireliğin profesyonelleşmesi kapsamında değerlendirilmesi ve Avrupa Birliğine uyum süreci: Niteliksel bir çalışma. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2017;3:98-106.
5. van Mook WN, van Luijk SJ, O'Sullivan H, Wass V, Harm Zwaveling J, Schuwirth LW, et al. The concepts of professionalism and professional behaviour: conflicts in both definition and learning outcomes. Eur J Intern Med. 2009;20:e85-9.
6. Murt A, Arıkan AE, Çavdar S, Asa S, İmamoğlu M, Ertaş A, et al. Uzmanlık Eğitimi'nin Bileşenleri Arasında Oluşturulan Kurumsal İletişim Modeli ve Etkileri. Tıp Eğitimi Dünyası. 2014;13:27-35.

7. Çiçek C, Terzi C, Solak A, Arsu G, Batu J, Vatansever K, et al. Üniversite hastanelerinde temel bilimler alanında uzmanlık eğitimi: tıpta uzmanlık öğrencisi bakış açısı ile [Specialist training in basic sciences in university hospitals: specialist resident perspective]. *Mikrobiyol Bul.* 2005;39:491-501.
8. ÖSYM. TUS: Tıpta Uzmanlık Giriş Sınavı. (Erişim Adresi: <https://www.osym.gov.tr/TR,4518/temel-ilkeler-ve-kosullar.html>).
9. Açıkalin PD, Bayçu PD, Güreş PD, Aral DD. *Histoloji* (2. Baskı). Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1995.
10. Cheng X, Chan LK, Li H, Yang X. Histology and Embryology Education in China: The Current Situation and Changes Over the Past 20 Years. *Anat Sci Educ.* 2020;13:759-68.
11. Moore KL, Persaud T. *Klinik Yönleriyle İnsan Embriyolojisi*. İstanbul, Hadımköy: Nobel Tıp Kitabevi, 2009.
12. Crawford GE, Ledger WL. In vitro fertilisation/intracytoplasmic sperm injection beyond 2020. *BJOG.* 2019;126:237-43.
13. Moxham BJ, Emmanouil-Nikoloussi E, Standley H, Brenner E, Plaisant O, Brichova H, et al. The attitudes of medical students in Europe toward the clinical importance of embryology. *Clin Anat.* 2016;29:144-50.
14. TUKMOS. Tıpta Uzmanlık Kurulu Müfredat Oluşturma ve Standart Belirleme Sistemi-Histoloji ve Embriyoloji Uzmanlık Eğitimi Çekirdek Müfredatı 2021. Erişim Adresi: <https://tuk.saglik.gov.tr/Eklenti/40308/0/histoloji-embriyolojimufradat-v24pdf.pdf>
15. Çiftçi GE, Bülbül SF, Muluk NB, Çamur GD, Yılmaz A. Sağlık bilimleri fakültesini tercih eden öğrencilerin, üniversite ve meslek tercihlerinde etkili olan faktörler (Kırıkkale Üniversitesi örneği). 2011.
16. Andsoy İİ, Güngör T, Bayburtluoğlu T. Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Hemşireliği Tercih Etme Nedenleri Ve Mesleğin Geleceği İle İlgili Görüşleri. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2012;1:124-30.
17. Ensari MŞ, Hazal K. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Demografik Değişkenler İle İlişkisinin Araştırılması: İstanbul İlinde Bir Uygulama. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi.* 2017;5:409-22.
18. Öztürk N, Gençtürk M. Hekimlerin branş tercihlerinin trend analizi yöntemi ile incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal.* 2018;4:2193-202.
19. Tengiz Fİ, Babaoğlu AB. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kariyer tercihleri ve bu tercihleri etkileyen faktörler. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi.* 2020;27:67-78.
20. Yılmaz N, Alkan A, Ertümer AG, Kuh Z. Tıpta uzmanlık alanlarının toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi. *Cukurova Medical Journal.* 2021;46:1257-66.
21. Cansever İH, Metin A, Kişi M. Tıp öğrencilerinin tıpta uzmanlık tercihlerini etkileyen faktörler üzerine sistematik derleme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi.* 2020;16:791-812.
22. Balcı Yapalak AN, Uçar A, Yüce S, Ataç Ö. Tıpta uzmanlık seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi.* 2021.
23. Açıkgöz B, Ekemen A, Zorlu I, Yüksel NA, Ayoğlu FN. Tıp öğrencilerinde uzmanlaşma eğilimi, uzmanlık alan seçimi ve etkileyen faktörler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2019;12:113-25.
24. Ergin A, Dikbaş E, Bozkurt Aİ, Atçeken G, Gürbüz H, Yılmaz C, et al. Tıp Fakültesi Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Kariyer Seçimi ve Etkileyen Faktörler. *Tıp Eğitimi Dünyası.* 2011;32:8-17.
25. Dörtüoğlu BG. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası ile ilgili düşünceleri, kariyer seçimleri ve etkileyen faktörler. *Tıp Eğitimi Dünyası.* 2017;16:12-21.
26. Dikmetaş E, Top M, Ergin G. Asistan hekimlerin tükenmişlik ve mobbing düzeylerinin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi.* 2011;22:137-149.
27. Grunau G. *Mobbing and Burnout: Are they linked?* Walden University; 2007.
28. Erol A, Sarıççek A, Gülseren Ş. Asistan hekimlerde tükenmişlik: İş doyumu ve depresyonla ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2007;8:241-7.
29. Davda LS, Radford DR, Gallagher JE. Migration, Retention and Return Migration of Health Professionals; Comment on "Doctor Retention: A Cross-sectional Study of How Ireland Has Been Losing the Battle". *Int J Health Policy Manag.* 2021;10:667-9.
30. Brugha R, Clarke N, Hendrick L, Sweeney J. Doctor Retention: A Cross-sectional Study of How Ireland Has Been Losing the Battle. *Int J Health Policy Manag.* 2021;10:299-309.
31. Dubas-Jakóbczyk K, Albrecht T, Behmane D, Bryndova L, Dimova A, Džakula A, et al. Hospital reforms in 11 Central and Eastern European countries between 2008 and 2019: a comparative analysis. *Health Policy.* 2020;124:368-79.